

ปัญหาทางกฎหมายและอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

วันที่รับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2568

วันแก้ไขบทความ: 25 มีนาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ: 9 เมษายน 2568

ขวัญทยา บุญเชิด¹

รัชณี สุขสวัสดิ์²

ณิชา วัชรากุลพงศ์³

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี ข้อกฎหมาย และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สาเหตุหรือข้อจำกัดในการนำข้อพิพาทเข้าสู่การไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่าข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ภายใต้บังคับมาตรา 8 มาตรา 20 ประกอบมาตรา 69 และมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง โดยข้อพิพาทนั้นเป็นข้อพิพาทระหว่างทนายเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก ข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาท หรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีใช้ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และต้องเป็นข้อพิพาทที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิทธิในครอบครัว สิทธิแห่งสภาพบุคคล หรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ข้อพิพาททางอาญา ข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้ ข้อพิพาททางอาญาที่ไกล่เกลี่ยได้ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ระบุเป็นความลหุโทษ ตั้งแต่มาตรา 390 ไปจนถึงมาตรา 395 และมาตรา 397 ความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ยอมความได้ ความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และยังคงเห็นปัญหา ดังนี้ 1) ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน 2) ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน 3) ปัญหา

^{1,2} คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

272 หมู่ 9 ถนนสุราษฎร์-นาสาร ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี, 84100, ประเทศไทย

³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

1 หมู่ 4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

* ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: kwantaya.bun2@sru.ac.th

อีเมล: ² ratchanee.suk@sru.ac.th, ³ nichsha1980@icloud.com

เกี่ยวกับลักษณะของข้อพิพาทที่อยู่ในขอบอำนาจของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

ข้อเสนอแนะเห็นควรให้มีการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำแนะนำแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง และควรกำหนดอายุของผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยคือ อายุ 35 ปีขึ้นไป สิ่งที่สำคัญที่สุดของการเป็นคนกลางผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่เจรจาให้คู่พิพาทมีความเชื่อถือไว้วางใจ ทำให้คู่พิพาททุกฝ่ายต่างยอมรับในตัวผู้ไกล่เกลี่ย และควรกำหนดประเภทคดีที่ไกล่เกลี่ยได้ให้กว้างขึ้น และควรแก้ไขกฎหมายให้ขยายจำนวนทุนทรัพย์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งของภาคประชาชน

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท; อำนาจในการไกล่เกลี่ย; ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

Legal Issue and Authority of the Mediation Process of the Public Sector Dispute Mediation Center

Received: 27 February 2025

Revised: 25 March 2025

Accepted: 9 April 2025

Kwantaya Buncherd¹

Ratchanee Suksawat²

Nichsa Vatcharakunphong³

Abstract

The research aims to examine the concepts and theories, along with the laws and government policies associated with dispute mediation. It also focuses on the types of disputes under the jurisdiction of the Public Sector Dispute Mediation Center, as well as the causes or constraints that affect the decision to refer disputes to the mediation process of the Public Sector Dispute Mediation Center. The researcher used the qualitative research approach by collecting data through documentary research and in-depth interviews. Data were analyzed using the content analysis techniques.

The study found that disputes within the jurisdiction of the Public Sector Dispute Mediation Center, under Sections 8, 20, 69, and 35 of the Dispute Mediation Act cover only civil matters. These disputes encompass inheritance disputes between heirs, disputes of value no more than five hundred thousand baht (or the amount specified in the royal decree), land disputes that do not involve property rights, and other disputes outlined in the royal decree. The disputes must not involve family rights, personal status rights, or property rights, nor should they involve criminal matters or disputes related to criminal cases under the jurisdiction of the Juvenile and Family Court, in accordance with the juvenile and family court law and procedures, as these types of disputes are not eligible for mediation under this Act. Criminal disputes that are eligible for mediation under this Act include offences classified as misdemeanour crimes under the Penal Code, specifically Section 390 to Section

^{1,2} Faculty of Law, Surattani Rajabhat University

272 Surat-Nasan Road Tambon Khuntale, Muang, Surattani Province, 84100, Thailand

³ Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

1 Tambon Tha Ngio, Muang Nakhon Si Thammarat, Nakhon Si Thammarat Province, 80280, Thailand

* Corresponding author email: kwantaya.bun2@sru.ac.th

Email: ² ratchanee.suk@sru.ac.th, ³ nichsha1980@icloud.com

395 and Section 397, offences that the law permits to be settled, and other misdemeanour offences that do not impact the public, as specified in the royal decree. The study also highlighted the following problems: 1) Problems related to the operation of the Public Sector Dispute Mediation Center, 2) Problems regarding the qualifications of mediators at the Public Sector Dispute Mediation Center, and 3) Problems related to the characteristics of disputes within the scope of the mediation authority of the Public Sector Dispute Mediation Center.

The recommendations suggest improving the capacity of personnel at the Public Sector Dispute Mediation Center to enhance their knowledge of relevant laws and regulations to provide accurate guidance to the public. It is also recommended that the required minimum age for mediators be set at thirty-five years or older. The most important factor for a mediator is the ability to establish trust and credibility with the parties involved and ensure that all parties accept the mediator. Furthermore, it is suggested that the types of cases eligible for mediation be broadened. The proposal includes expanding the mediation authority of the public sector, as well as revising the law to raise the financial thresholds for mediating civil disputes within the public sector.

Keywords: Dispute mediation; Mediation authority; The Public Sector Dispute Mediation Center

Type of Article: Research Article

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) เป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่เป็นกระบวนการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม เปิดโอกาสประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรม อันเป็นการเชื่อมโยงกลไกตามกฎหมายและวิถีชีวิตของประชาชนเข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งสู่การสร้างสังคมแห่งความเป็นธรรมร่วมกัน และประการที่สำคัญคือการระงับข้อพิพาททางเลือก ต้องเป็นการระงับข้อพิพาทที่ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่พิพาททุกฝ่ายว่าประสงค์จะเข้าร่วมกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือกนั้นหรือไม่ โดยจะมีการกำหนดบทบาทหน้าที่แก่คู่พิพาทที่ประสงค์จะใช้กระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก อีกทั้งยังช่วยให้คู่พิพาทสามารถกลับมาอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข อันเนื่องมาจากผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมักเกิดจากความพึงพอใจของคู่พิพาททั้งสองฝ่ายเสมอ

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พุทธศักราช 2562 บัญญัติรับรองผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดยมีเจตนารมณ์ในการลดจำนวนคดีที่ขึ้นสู่ศาล และเพื่อเป็นการยุติข้อพิพาทตั้งแต่ต้นทางเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่เปิดโอกาสให้ผู้กรณีหรือคู่ขัดแย้งสามารถเยียวยาหาหนทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยมีผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นคนกลาง ทำหน้าที่ช่วยเหลือให้ข้อแนะนำในการไกล่เกลี่ย แต่ไม่ใช่เป็นผู้ชี้ขาดข้อพิพาท โดยลักษณะของข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ภายใต้บังคับมาตรา 8 มาตรา 20 ประกอบมาตรา 69 และมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งและข้อพิพาททางอาญา

ข้อพิพาททางแพ่งมาตรา 20 ประกอบมาตรา 69 (1) (2) ต้องเป็นข้อพิพาทที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัวหรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งให้กระทำได้ในกรณี ดังต่อไปนี้ (1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ (2) ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก (3) มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาทหรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา (4) ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ข้อพิพาททางอาญามาตรา 8 พระราชบัญญัตินี้มิให้ใช้บังคับแก่คดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว ตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มาตรา 35 ประกอบมาตรา 69 (3) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาให้กระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้ (1) ความผิดอันยอมความได้ (2) ความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา (3) ความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้คดีเข้าสู่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในปริมาณที่น้อยมาก จากข้อมูลสำนักงานยุติธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อพิพาทที่เข้าสู่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2564 - พ.ศ. 2567 มีข้อพิพาทจำนวน 78 ราย ดังนั้น เพื่อให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์

ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเป็นการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาล และทำให้การดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในการดำเนินการระงับข้อพิพาททางเลือกโดยการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน จึงเห็นควรทำการศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับอำนาจในการใกล้เคียงข้อพิพาทของ ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ทำให้ปริมาณคดีเข้าสู่ศาลน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง ลดงบประมาณของแผ่นดิน เสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข และส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือกอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาหรือข้อจำกัดในการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน
3. เพื่อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจะทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาท ได้แก่ ความเป็นมาของกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท แนวคิดทฤษฎีการใกล้เคียงข้อพิพาท ความหมายของการใกล้เคียงข้อพิพาท ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน ประเภทคดีในการระงับข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน รวมทั้งศึกษาปัญหาได้แก่ (1) ปัญหาการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน (2) ปัญหาข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน และ (3) ปัญหาของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์หาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและสร้างมาตรการกฎหมายที่เหมาะสมต่อไป
2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐและองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจใกล้เคียงของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนเท่านั้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวคิด ทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน
2. ทำให้ทราบปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน
3. ได้แนวทางแก้ไขปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของกระบวนการไกล่เกลี่ยของประเทศไทย

กฎหมายไทยมีการไกล่เกลี่ยคดีที่เกิดขึ้นในกรุงสุโขทัยจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ โดยมีคำอธิบายไว้ในหลักอรรถาธิบายของกฎหมายตราสามดวง ว่าด้วยอำนาจของกษัตริย์เกี่ยวกับการตัดสินคดีความในสมัยสุโขทัย ใช้หลักตัดสินคดีความอย่างเรียบง่ายตามกฎหมายธรรมชาติ โดยยึดหลักความยุติธรรมเป็นหลัก ระวังความขัดแย้งด้วยการหาทางออกที่เป็นธรรม ต่อมาเมื่อได้รับมอบอำนาจจากพระมหากษัตริย์เป็นผู้ตัดสินคดีความตามหลักอรรถาธิบาย เรียกว่าตระลาการ ซึ่งตรงกับคำว่า ผู้พิพากษาตามความหมายในปัจจุบัน (นพพร โพธิ์รังสิยากร, 2563) พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย โดยประกาศใช้ประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 เป็นลำดับต้น และต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ให้ประเทศไทยพ้นจากการเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต จึงทรงปรับปรุงกฎหมายอย่างต่อเนื่อง กระทั่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำเนินพระราชโองบายสืบเนื่องตลอดมาจนเป็นผลสำเร็จครบบริบูรณ์ ประเทศไทยจึงได้คืนเสรีภาพในอำนาจศาลได้ตั้งอยู่ในสถานะเท่าเทียมชาติอื่น ๆ สมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 เป็นการจัดการรูปแบบการปกครองโดยให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่เป็นผู้ดูแลชุมชน ทั้งเป็นการกำหนดข้อกฎหมายที่สำคัญสืบเนื่องจากข้อกฎหมายแต่เดิม กล่าวคือ การระงับไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยกำหนดให้นายอำเภอสามารถระงับข้อพิพาทได้ (นพพร โพธิ์รังสิยากร, 2563) อนึ่งพระราชบัญญัติกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่ง รัตนโกสินทร์ศก 115 ได้กำหนดให้ศาลมีหน้าที่ในการว่ากล่าวเปรียบเทียบให้คู่ความประนีประนอมยอมกันโดยดีจนเต็มกำลังสติปัญญาที่จะกระทำได้ เมื่อไกล่เกลี่ยกันได้สำเร็จแล้วจึงทำคำสั่ง “เลิกแล้วกัน” ตามสัญญาดังกล่าว ซึ่งศาลจะได้บันทึกมีให้นำคดีมาฟ้องกันอีก และมีประกาศพระราชบัญญัติกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่ง รัตนโกสินทร์ศก 127 ยังคงเนื้อหาพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่บัญญัติเอาไว้ เพียงแต่มีการแก้ไขเนื้อหาสำคัญ คือ ไม่ได้บังคับให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นหน้าที่ของศาลอีกต่อไป เพียงแต่ระบุว่าผู้พิพากษามีอำนาจกระทำได้ (ตะวัน มานะกุล, 2557)

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปในสังคมปัจจุบัน นักสังคมวิทยามองว่ามนุษย์นั้นดำรงอยู่ภายใต้อิทธิพลของเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ยังรวมไปถึงค่านิยมของท้องถิ่น ซึ่งแนวคิดในการระงับข้อขัดแย้งหรือการจัดการเกี่ยวกับปัญหาข้อพิพาทจึงเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายให้คู่พิพาทสามารถทำความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทที่สามารถให้บุคคลเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในการช่วยเหลือชักจูงให้คู่พิพาทยอมเจรจาผ่อนผันเข้าหากัน อันจะนำไปสู่การทำความเข้าใจกันได้อย่างความพอใจทั้งสองฝ่าย ด้วยเหตุนี้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นทางเลือกอีกทางเลือกหนึ่งในการระงับข้อพิพาทแทนการนำคดีไปฟ้องร้องต่อศาล ด้วยเหตุนี้จึงมีแนวความคิดเกี่ยวกับการยุติข้อพิพาท ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการข้อพิพาท เนื่องจากมนุษย์ยังคงต้องรวมตัวกัน และพึ่งพาอาศัยกันและกันเพื่อความอยู่รอด การที่บุคคลจะมีความคิดเห็น ทัศนคติ ความเชื่อ หรือผลประโยชน์ที่ไม่ตรงกัน ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา ในสังคมหนึ่งอาจเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ โอกาสที่จะเกิดความขัดแย้งย่อมมีเพิ่มมากขึ้น ความขัดแย้งมีทั้งด้านที่เป็นบวกและด้านที่เป็นลบอยู่ในตัวความขัดแย้ง ในด้านบวกส่งผลให้องค์กรมีความกระตือรือร้นในการทำงานมีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมอยู่เสมอ อีกทั้งยังทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มหรือองค์กร เกิดความร่วมมือในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนความขัดแย้งที่มากเกินไปก็อาจส่งผลด้านลบต่อองค์กรได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการทำให้เกิดการแตกความสามัคคี เสียโอกาสในการแข่งขันหรือสูญเสียบุคลากรที่มีคุณภาพไปจากองค์กร นักบริหารจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลง จากความขัดแย้งไปปรับใช้ในการบริหารบุคลากรในองค์กรให้มีความก้าวหน้าและประสิทธิภาพต่อไปได้เป็นอย่างดี (กฤษวัฏฐ์ จัมปาสุต, 2562)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการประนีประนอมข้อพิพาท รูปแบบการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด คือรูปแบบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งนำทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาพูดคุยโดยอาศัยคนกลาง เพื่อทำหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาท โดยผู้ประนีประนอมข้อพิพาทต้องผ่านการอบรม ซึ่งผลของการประนีประนอมข้อพิพาทมักจะเป็นการหาวิธีการเยียวยา และชดเชยความเสียหายจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ส่วนข้อสังเกตที่น่าสนใจของรูปแบบการประนีประนอมข้อพิพาทบางกรณีมีข้อจำกัดในเรื่องของการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น กรณีที่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดไม่ต้องการให้บุคคลภายนอกที่ไม่เกี่ยวข้องเข้ามารับรู้ปัญหาส่วนตัวที่เกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยส่วนมากจะเน้นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อแก้ไขปัญหา ร่วมกันมากขึ้น (สุรชัย ศรีจันทร์, 2560)

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์การในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมการ

ดำเนินการ และหาทางออกที่ดีที่สุดร่วมกัน เพื่อบรรลุข้อตกลงที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ร่วมกัน และส่งผลต่อการมีส่วนร่วมจะสนับสนุนให้ประชาชนร่วมกันจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

สรวิศ ลิ้มปริงชี กล่าวไว้ว่า กระบวนการไกล่เกลี่ย หมายความว่า การพูดคุยหาข้อสรุปข้อพิพาทโดยมีตัวกลางเข้ามาเกี่ยวข้องกับการพูดคุยหาข้อสรุปของคู่พิพาท ตัวกลางตัวนี้เรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” (Mediator) เป็นผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาทแต่อย่างใด แต่เหตุที่เขามานั้นเนื่องจากการได้รับการร้องขอให้เข้ามาช่วยคู่พิพาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง (สรวิศ ลิ้มปริงชี, 2555)

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และคณะ มีความเห็นว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (Mediation) หมายความว่า การเจรจาไกล่เกลี่ยที่อาศัยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นกลาง ไม่ใช่การเกลี้ยกล่อม เพราะฉะนั้นคนกลางไม่มีอำนาจชี้ถูกผิด ถ้าแบ่งข้างแยกซ้ายไปแล้วก็ต้องอาศัยการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยคนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสีย ดังนั้นต้องเป็นผู้ที่คู่ความให้ความเชื่อถือ (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2550)

วันชัย วัฒนศัพท์และคณะ มีความเห็นว่า การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (Mediation) หมายความว่า การเข้าไปแทรกแซงในการไกล่เกลี่ยโดยผู้ที่เป็นบุคคลที่สามที่เป็นกลาง ทั้งความคิดและการปฏิบัติและเป็นที่ยอมรับ โดยคนกลางไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับข้อพิพาท โดยมีหน้าที่ช่วยให้คู่กรณีที่มีข้อถกเถียงหรือขัดแย้งกันอยู่ให้บรรลุในข้อตกลงอันเป็นที่ยอมรับร่วมกันด้วยความสมัครใจ โดยทั่วไปการไกล่เกลี่ยโดยคนกลางคือกระบวนการที่ต่อเนื่องของกระบวนการเจรจาด้วยความช่วยเหลือของคนที่เขาอยู่ตรงกลางที่เรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย” (วันชัย วัฒนศัพท์ และคณะ, 2550)

จากนิยามความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทข้างต้นนั้น สรุปว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ กระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่สามเข้ามาช่วยเหลือให้คู่ความเจรจาต่อรองกันได้สำเร็จและบรรลุข้อตกลงร่วมกัน โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องเกิดจากความสมัครใจของคู่ความทั้งสองฝ่ายที่จะทำการไกล่เกลี่ยเพื่อหาข้อยุติร่วมกันและการไกล่เกลี่ยต้องมีคนกลางหรือมีผู้ไกล่เกลี่ย (Mediator) เพื่อให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกในการเจรจาต่อรองกันของคู่ความ เพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดร่วมกัน

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมีหน้าที่และอำนาจกำกับดูแลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตลอดถึงกำหนดหน้าที่ของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนในการไกล่เกลี่ยและบทลงโทษผู้ไกล่เกลี่ยที่รับสินบนด้วยการเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น อันเป็นการกระทำความผิดในหน้าที่ รวมถึงบทลงโทษบุคคลที่ให้สินบนแก่ผู้ไกล่เกลี่ย นอกจากนั้นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่ขึ้นทะเบียนกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และกำหนดให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่ขึ้นทะเบียนตามระเบียบฉบับนี้มีชื่อเรียกโดยย่อว่า “ศกช.”

ประเภทคดีในการระงับข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐทำหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แต่หาได้ให้อำนาจหน้าที่แก่หน่วยงานดังกล่าวทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ในทุกกรณีไม่ โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้หน่วยงานภาครัฐสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งโดยกระทำได้ในกรณีดังต่อไปนี้ (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2563)

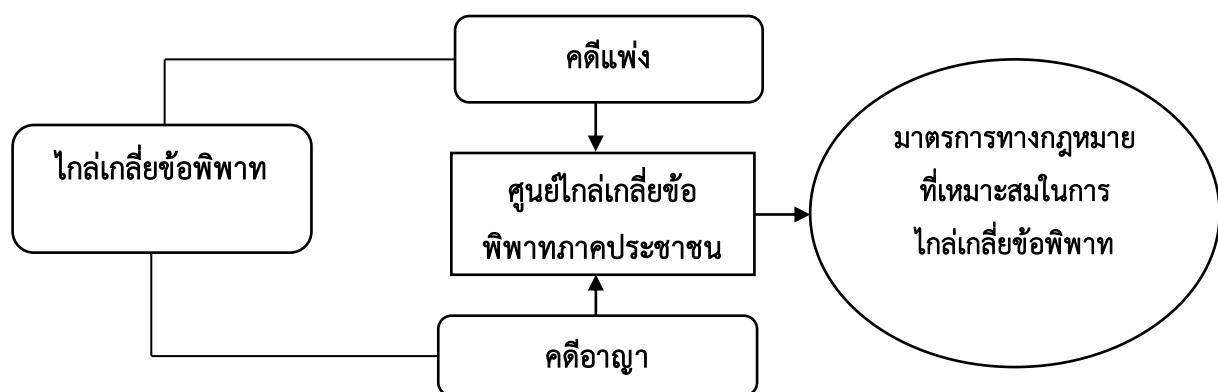
(1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ หมายความว่า ข้อพิพาทที่มีใช่เป็นการโต้แย้งความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน และไม่ใช้ส่งผลต่อการเปลี่ยนชื่อเจ้าของในเอกสารกรรมสิทธิ์ เช่น สัญญาขายฝาก สัญญาจำนอง เป็นต้น

(2) ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก หมายถึง กองมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทโดยสิทธิตามกฎหมาย หรือโดยพินัยกรรม ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมายเรียกว่า ทายาทโดยธรรม ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรมเรียกว่า ผู้รับพินัยกรรม

(3) ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

(4) ข้อพิพาทอื่นนอกจาก (1) (2) และ (3) ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 5 ล้านบาทหรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ ได้แก่ ข้อพิพาทที่เกิดจากสัญญาซื้อขายสัญญาเช่าทรัพย์สิน และสัญญาเช่าซื้อสัญญากู้ยืมสัญญาค้ำประกัน สัญญาจำนอง สัญญาจำนำ โดยกฎหมายกำหนดได้ตามความเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีการ ดังนี้

การวิจัยเอกสาร (documentary Research) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน ดังที่ได้กล่าวไว้ในขอบเขตของการวิจัย นำผลการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและสร้างมาตรการที่เหมาะสมต่อไป

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ผู้วิจัยนำผลการวิจัยเอกสารซึ่งเป็นประเด็นปัญหา มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 15 คน โดยคัดเลือกจากประสบการณ์ การมีบทบาทในกระบวนการใกล้เคียง และการกระจายกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น ผู้ใกล้เคียง นักกฎหมาย เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสร้างเป็นมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมต่อไป

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัญหาทางกฎหมายและอำนาจในการใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. การใกล้เคียงข้อพิพาทของศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน

ตามพระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการจัดกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทอย่างมีระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกัน มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาททางแพ่ง ได้แก่ ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก และข้อพิพาทอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท ส่วนข้อพิพาททางแพ่งที่ไม่สามารถทำการใกล้เคียงได้ ดังนี้

(1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล โดย “สิทธิแห่งสภาพบุคคล” หมายถึง สิทธิต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานะภาพ และความสามารถของบุคคล ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 2 หมวด 1 เช่น การใช้ชื่อ ใช้นาม การเป็นคนไร้ความสามารถ การทำการแทน ผู้ไม่อยู่ การถือสัญชาติ เป็นต้น

(2) ข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว โดย “สิทธิในครอบครัว” หมายถึง สิทธิที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา หรือบิดามารดาและบุตร เช่น การหย่า ภริยาเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูจากสามี สามีหรือภริยาฟ้องเรียกค่าเสียหายหรือค่าทดแทนจากหญิงอื่นหรือจากชายอื่นที่มีความสัมพันธ์ฉันชู้สาวกับภริยาหรือสามีของตน

(3) ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ โดย “อสังหาริมทรัพย์” หมายถึง ที่ดิน ทรัพย์อันติดกับที่ดิน หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน รวมทั้งสิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดินด้วย

2. ปัญหาข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

ภายใต้บังคับมาตรา 8 มาตรา 20 ประกอบมาตรา 69 และมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง โดยข้อพิพาทนั้นเป็นข้อพิพาทระหว่างทนายทนายเกี่ยวกับทรัพย์มรดก ข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาท หรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และต้องเป็นข้อพิพาทที่ไม่เกี่ยวข้องกับสิทธิในครอบครัว สิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ส่วนข้อพิพาททางอาญาที่ไกล่เกลี่ยได้ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ระบุเป็นความลหุโทษ ตั้งแต่มาตรา 390 ไปจนถึงมาตรา 395 และมาตรา 397 ความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ยอมความได้ ความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ประเด็นปัญหาการวินิจฉัยว่า ขอบเขตอำนาจของศูนย์ไกล่เกลี่ยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทภาคประชาชนมีขอบเขตที่ชัดเจนหรือไม่ และสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่กฎหมายมิได้ห้ามไว้ได้หรือไม่ประการใด เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อต้องการให้คู่พิพาทยุติข้อพิพาทได้โดยเร็ว ได้รับความพึงพอใจด้วยกันทั้งสองฝ่าย ประหยัดงบประมาณ และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ การที่กฎหมายให้อำนาจศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเป็นหน่วยงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และบันทึกข้อตกลงมีผลทางกฎหมายถือเป็นประเด็นที่สำคัญ เพราะหากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพออกหนังสือรับรองบันทึกข้อตกลงไปแล้ว จะส่งผลให้ข้อตกลงระงับพิพาทนั้นบังคับกันได้ตามกฎหมาย เช่น ข้อโต้แย้งกรณีการโอนลอยรถยนต์เพื่อขอสินเชื่อ กรณีเช่นนี้จะถือว่าเป็นข้อพิพาทที่เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์หรือไม่ ปัญหาเกี่ยวกับสัญญาขายฝากที่ดิน เนื่องจากผู้ขายฝากมีสิทธิในการไถ่คืน เป็นต้น

ดังนั้น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพควรปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติงานให้มีความชัดเจน มีช่องทางให้ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทปรึกษาเป็นการเฉพาะ ในประเด็นดังกล่าวก่อนพิจารณารับเรื่องเพื่อทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามกระบวนการ เพื่อให้การดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทภาคประชาชนเกิดประสิทธิภาพ ลดผลกระทบทางกฎหมายที่อาจจะเกิดขึ้นจากกระบวนการไกล่เกลี่ย อันจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศูนย์ไกล่เกลี่ยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทภาคประชาชน อีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจคือประเด็นในกรณีที่ข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกินห้าแสนบาท ซึ่งคู่พิพาทสมัครใจและต้องการระงับพิพาทด้วยกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทภาคประชาชน ศูนย์ไกล่เกลี่ยไม่ควรจำกัดอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์เกินห้าแสนบาท เพราะบางครั้งประชาชนที่เข้ามาใช้บริการต้องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งทุนทรัพย์มากกว่าห้าแสนถึงหนึ่งล้านบาท ซึ่งประชาชนก็มีความต้องการในการไกล่เกลี่ยกัน หากมีการขยายจำนวนทุนทรัพย์ เป็นจำนวนไม่เกินกว่าหนึ่งล้านบาทก็คงดี โดยอาจเพิ่มหลักเกณฑ์การไกล่เกลี่ยมากขึ้น และยึดหลักบนพื้นฐานความเป็นธรรมของคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ประเด็นดังกล่าวแม้กฎหมายมิได้ให้อำนาจศูนย์ไกล่เกลี่ยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทภาคประชาชนไว้ หากคู่กรณีมีความประสงค์ต้องการที่จะให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทภาคประชาชนให้คำแนะนำหรือเป็นที่ปรึกษา โดยที่คู่กรณีทำการเจรจาตนเองซึ่ง

ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการเจรจา เช่นนี้ศูนย์ไกล่เกลี่ยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทภาคประชาชนควรส่งเสริมสนับสนุนเป็นองค์กรที่ผลักดันทุกด้าน เพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่นและให้ความสนใจในกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมากยิ่งขึ้น และสามารถยุติข้อขัดแย้งด้วยสันติก่อให้เกิดความสมานฉันท์ในสังคมอีกด้วย

3. ปัญหาของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน มีการกำหนดข้อพิพาทว่ามีคดีประเภทใดบ้างที่ไกล่เกลี่ยได้หรือไม่ได้ กฎหมายฉบับนี้ได้รับรองการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีภาคประชาชน การส่งเสริมและการกำกับดูแลศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีภาคประชาชน ซึ่งกำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มกันจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดยการจัดตั้งและการดำเนินการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนนั้นต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดว่าให้ผู้ไกล่เกลี่ย ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนมีอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การศึกษาบทบาทหน้าที่การดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม สนับสนุนให้ภาคประชาชนรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อดำเนินภารกิจเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของภาคประชาชนมีผลตามกฎหมาย แต่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยังมีปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

1) ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ประชาชนจำนวนไม่น้อยกว่าห้าคนรวมตัวกันเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท แม้จะมีขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากในการดำเนินการจัดตั้งแต่อำนาจและหน้าที่คณะทำงานต้องดำเนินการมีจำนวนมาก และบางครั้งคณะทำงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนก็ไม่ได้มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมาย รวมทั้งระเบียบที่เกี่ยวข้องที่จะให้คำแนะนำกับประชาชนที่ถูกต้อง

2) ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมตามที่คณะกรรมการคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เกี่ยวกับอายุของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งอายุก็เป็นส่วนสำคัญที่เหมาะสมจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพราะสิ่งที่สำคัญที่สุดของการเป็นคนกลาง ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่เจรจาให้คู่พิพาทมีความเชื่อถือไว้วางใจ ทำให้คู่พิพาททุกฝ่ายต่างยอมรับในตัวผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งการที่ผู้ไกล่เกลี่ยอายุน้อยเกินไป ขาดประสบการณ์ จิตวิทยาในการเจรจาโน้มน้าวใจ หาทางออกให้แก่

คู่พิพาท ก็อาจจะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นการยากขึ้น จนบางเรื่องอาจจะทำให้ไม่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้สำเร็จได้ สร้างความบาดหมางเพิ่มขึ้นไปอีกได้เช่นกัน

การอภิปรายผล

กฎหมายไทยมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน โดยการไกล่เกลี่ยอยู่บนแนวคิดการจัดการข้อพิพาท แนวคิดการประนีประนอมข้อพิพาท รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง ได้แก่ ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก และข้อพิพาทอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท ถ้าเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ไม่สามารถกระทำได้ ภายใต้บังคับมาตรา 8 มาตรา 20 ประกอบมาตรา 69 และมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยที่จัดตั้งขึ้นเพื่อระงับข้อพิพาทภาคประชาชนมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนี้ ข้อพิพาททางแพ่ง โดยข้อพิพาทนั้นเป็นข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก ข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาท หรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา และต้องเป็นข้อพิพาทที่ไม่เกี่ยวกับสิทธิในครอบครัว สิทธิแห่งสภาพบุคคลหรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ส่วนข้อพิพาททางอาญา ข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว จะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้ ข้อพิพาททางอาญาที่ไกล่เกลี่ยได้ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้แก่ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ระบุเป็นความลหุโทษ ตั้งแต่มาตรา 390 ไปจนถึงมาตรา 395 และมาตรา 397 ความผิดที่กฎหมายกำหนดให้ยอมความได้ ความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา โดยหลักการไกล่เกลี่ยจะใช้ความสมัครใจของทุกฝ่าย หลักการผ่อนปรนให้แก่กัน หลักฟื้นฟูสันติสัมพันธ์ของคู่กรณี และหลักการยุติคดีด้วยความพึงพอใจ

ปัญหาของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ข้อพิพาทที่อยู่ในอำนาจของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ มีการกำหนดข้อพิพาทที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนว่ามีคดีประเภทใดบ้างที่ไกล่เกลี่ยได้หรือไม่ได้ กฎหมายฉบับนี้ได้รับรองการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีภาคประชาชน การส่งเสริมและการกำกับดูแลศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีภาคประชาชน ซึ่งกำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรวมกลุ่มกันจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดยการจัดตั้งและการดำเนินการของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนนั้นต้องปฏิบัติตามระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชน พ.ศ. 2562 ซึ่งกำหนดว่าให้ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนมี

อำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การศึกษาบทบาทหน้าที่การดำเนินงานของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม สนับสนุนให้ภาคประชาชนรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อดำเนินภารกิจเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของภาคประชาชนมีผลตามกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. เห็นควรให้มีการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางด้านกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำแนะนำแก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง
2. เห็นควรกำหนดอายุของผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยคือ อายุ 35 ปีขึ้นไป ซึ่งอายุก็เป็นส่วนสำคัญที่เหมาะสมจะเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท การเป็นคนกลางผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่เจรจาให้คู่พิพาทมีความเชื่อถือน่าไว้วางใจ ทำให้คู่พิพาททุกฝ่ายต่างยอมรับในตัวผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งการที่หากผู้ไกล่เกลี่ยอายุน้อยเกินไป ขาดประสบการณ์ จิตวิทยาในการเจรจาโน้มน้าวใจ หากทางออกให้แก่คู่พิพาท ก็อาจจะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นการยากขึ้น จนบางเรื่องอาจจะทำให้ไม่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้สำเร็จได้ สร้างความบาดหมางเพิ่มขึ้นไปอีกได้เช่นกัน
3. เห็นควรกำหนดประเภทคดีที่ไกล่เกลี่ยได้ให้กว้างขึ้น ไม่ควรจำกัดอำนาจในการไกล่เกลี่ยของภาคประชาชน และเห็นควรแก้ไขกฎหมายให้ขยายจำนวนทุนทรัพย์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งของภาคประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎีกา จัมปาสุต. (2562). *มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นก่อนฟ้องตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ. (2562). *ชุดความรู้ประกอบการอบรม หลักสูตรอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562*. กระทรวงยุติธรรม.
- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2550). *การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน*. สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ตะวัน มานะกุล. (2557). *กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทย โครงการสำรวจองค์ความรู้เพื่อการปฏิรูปประเทศไทย*. มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- นพพร โพธิ์รังสิยากร. (2563). ที่มาของการระงับข้อพิพาทนอกศาล. *วารสารดุสิต*, 67(2), 1-28.

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก. หน้า 1-22.

วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล และศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์. (2550). *คู่มือเพิ่มพลังความสามารถกระบวนการจัดการข้อพิพาท*. ศรีรัตนออฟเซต.

สรวิศ ลิ้มปริงซี่. (2555). *การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท*. สำนักกระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม.

สุรัชย์ ศรีจันทร์. (2560). *มาตรการทางกฎหมายในการระงับข้อพิพาทคดีละเมิดจากการเข้ารับบริการทางการแพทย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.